

JOAN J. SOLER

JOCS DE TERRA I FOC

Ceràmica de Manises

2 0 2 2

CASA DE CULTURA

JOCS DE TERRA I FOC

JOAN J. SOLER

JOCS DE TERRA I FOC

Ceràmica de Manises

2 0 2 2
CASA DE CULTURA

ÀREA DE CULTURA / AJUNTAMENT D'ALCOI

President: Antoni Francés, Alcalde d'Alcoi

Coordinació: Raúl Llopis, Regidor de Cultura

ARTS PLÀSTIQUES

CONSELL ASSESSOR:

Armand Alberola

Manuel Boix

Romà de la Calle

Fernando Castro

Carles Cortés

Miquel Navarro

Santi Pastor

Josep Sou

Feliu Ventura

Vicent M. Vidal

DIRECCIÓ:

Antoni Miró

Edita: Ajuntament Alcoi

© Dels autors

© AMB-Disseny

© Ajuntament d'Alcoi

Maquetació: *AMB i AL*

Correcció: Ximo Victoriano

Dipòsit legal: A 12-2022

Impressió: Aston Lenier

AJUNTAMENT D'ALCOI

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE
AJUNTAMENT D'ALCOI

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT

AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTIS

ELS AUTORS CEDEIXEN VOLUNTARIAMENT ELS DRETS DE REPRODUCCIÓ

EL JOC I EL JOGUET EN CERÀMICA A ALCOI

Per als artistes és molt satisfactori mostrar el seu treball artístic. En nom propi i en nom d'ANPEC volem agrair a Antoni Miró l'oportunitat que ens brinda d'exposar el nostre treball ceràmic “Jocs de terra i fang” a la Casa de la Cultura d'Alcoi, també donem les gràcies a Joan Josep Soler, comissari de l'exposició.

ANPEC, L'Associació Nacional de Professionals de Ceràmica, va sorgir fa més de trenta anys a Manises, reconeguda recentment ciutat creativa per la UNESCO, és on tenim la nostra seu i on duquem a terme moltes activitats en defensa i promoció de la ceràmica. Som quasi 200 socis ceramistes: artesans, dissenyadors, escultors, artistes de diferents punts d'Espanya amb estils molt diferenciats, que donen prestigi a l'associació amb el seu estil personal.

“Jocs de Terra i Fang” és una exposició de jocs i de joguets de ceràmica, on mostrem 44 obres inspirades en jocs coneguts de sempre, amb varietat d'interpretacions, resultant peces exclusives d'un impuls creador. Els joguets, són elements identitaris que traspassen fronteres, amb els que tenim un vincle afectiu, la ceràmica és un material que ens sorprèn i ens atrau, a nivell tècnic i a nivell formal.

La ceràmica i el joc, formen part de les nostres vides, ens entretenen, ens fan sentir, crear, viure, responen a una necessitat interior. Juguem amb els joguets i juguem amb la ceràmica. Jugar és viure una aventura que requereix acció i transcendeix barreres socials, culturals, lingüístiques, polítiques i geogràfiques, igual passa en la ceràmica.

És un plaer recórrer esta exposició de joguets de ceràmica plena de formes i colors, és entretinguda divertida, novedosa, en la que gaudirem de les interpretacions dels joguets que fa cada artista.

Ens ompli d'orgull i de goig fer realitat esta exposició.

CARMEN MARCO DASÍ, Presidenta d'ANPEC
MARIBEL SALAS, Vicepresidenta d'ANPEC

J O C S D E T E R R A I F O C

«Jocs de Terra i Foc» és el títol de l'exposició que els membres de l'Associació Nacional de Professionals de Ceràmica ANPEC presenten en la Casa de Cultura d'Alcoi. ANPEC està constituïda des de 1990 i la formen prop de 200 associats. Entre els seus objectius, donen a conèixer la ceràmica al públic en general, tant en l'àmbit tècnic com artístic, entre altres formes, a través d'exposicions, formació, premis i jornades ceràmiques.

La història de les joguines i de la ceràmica és la de la pròpia humanitat, la de la nostra pròpia cultura. La joguina ha estat i és el fidel reflex de la realitat de cada època i amb la ceràmica han compartit espais i temps en les diferents civilitzacions. Excavacions arqueològiques per tot el món, ens demostren que la ceràmica i la joguina han estat presents en la història des de fa cinc mil anys, com el carro de cavalls en miniatura, una joguina i un sonall amb motius d'ocells, tots ells amb fang, trobats l'any 2014 en la tomba d'un nen i exposats en el Museu Arqueològic de Sanliurfa a Turquia. Els nens eren enterrats juntament amb les seves joguines, per aquest motiu sabem que artefactes com els sonalls existeixen des de fa milers d'anys.

Les primeres joguines van aparèixer en l'Edat del Bronze. És a Mesopotàmia on apareix la primera escriptura en pictogrames sobre argila i més tard l'escriptura cuneïforme. Amb posterioritat desenvolupen la creació de la ceràmica funcional i finalment amb la invenció de la roda unida sempre a l'elaboració de la terrisseria, el transport terrestre i del càlcul, inicien la gran civilització de la història antiga. La ceràmica per a la conservació i el transport d'aliments i begudes va ser imprescindible per a desenvolupar la primera economia productiva amb excedents i és aquí on es divideix el treball i el comerç. El fang va ser el vehicle d'expressió artística, modelatge i decoració de la primera ceràmica.

Les troballes en terres egípcies demostren que la civilització dels faraons ja comptava amb pilotes, baldufes i les primeres miniatures que representaven persones, animals i eines de la vida adulta. Diverses exposicions per tot el món han reunit mostres dels artefactes que, durant tota la Història, han entretingut als nens. En aquelles èpoques, ja es divertien amb soldats, daus, vaixelles minúscules o cavallets amb rodes.

L'historiador holandès Johan Huizinga va rebatejar a la nostra espècie sota el nom de "homo ludens" -home que juga- per a assenyalar que el joc és inherent a l'ésser humà i que cap desenvolupament cultural hauria estat possible sense l'aptitud lúdica. «*Homo ludens - El juego y la cultura*» va ser el primer llibre que va abordar a principis dels anys 70 el fenomen lúdic en un marc científic-acadèmic, des d'un pla antropològic. Sosté com a argument principal que la cultura sorgeix en forma de joc.

La intenció del joc és representar la realitat i experimentar amb ella, tantejar les seves possibilitats i els seus límits. La fi d'aquests objectes rudimentaris era, com és avui, l'aprenentatge i la comunicació. En veure'ls, resulta inevitable pensar que, per molt turbulenta que hagi estat la història de la humanitat, els nens sempre han viscut en un món petit i innocent. La pilota, el io-io, la baldufa o les bales tenen el seu origen en cultures molt antigues com l'egípcia, la grega o la romana. Són joguines senzilles però enginyoses i per això continuen entretenint a nens i nenes de totes les cultures. En l'antic Egipte també hi ha constància de l'existència de petites miniatures de cases, armes i nines, destinades tal vegada a familiaritzar als més petits amb les seves tasques futures.

Hi ha testimonis de l'època clàssica de Grècia que ens indiquen que les nines eren habituals, fabricades en fang, ivori, os o fusta, i que comptaven amb tots els seus complements: diminuts bressols, gibrells, galledes. També està documentada l'existència de joguines a la Roma imperial i a la Xina de fa més de dues mil anys. El terme llatí "*iocus*" té a veure amb la broma o la gràcia i "*ioci*" es refereix als jocs, diversions i passatemps. L'arqueologia ens ensenya que molts dels jocs i les joguines que avui coneixem de civilitzacions antigues, mantenen la seva vigència en l'actualitat i els que s'utilitzaven fa cinc mil anys, continuen utilitzant-se durant tot el segle XX: nines, casetes, pilotes, cèrcols, bales, io-ios, virolles, armes, vehicles.

En l'Edat mitjana s'introdueixen nous materials per a la seva fabricació, com el vidre, i en el Renaixement es perfeccionen i es converteixen, en articles de luxe. És l'època, també, de l'aparició dels escacs i del go xinès, els dos grans jocs d'estratègia tan repruïts amb ceràmica. En els segles XVI i XVII les creacions es tornen més complexes, els ninots s'articulen i incorporen nous materials com el cartó. És l'època dels titelles i autòmats i de l'aparició dels soldadets de plom, fabricats especialment a Alemanya. Les nines d'aquest període es

vesteixen com les seves propietàries, són el reflex dels costums dels seus majors i al mateix temps s'acompanyen amb tota mena d'articles d'ús domèstic: vaixelles de fang, mobles, vestits, mascotes.

En el segle XVIII Europa viu una autèntica transformació. S'inicia la revolució industrial, i amb ella una nova era que incidirà directament en el món de la joguina. La majoria dels nens continuaven entretenint-se amb joguines artesanals amb fang cuit, però el procés industrial dona un gir a l'elaboració d'aquests artefactes de diversió que comencen a fabricar-se de manera industrial emprant-se materials nous com la llanda. Les primeres nines de porcellana es fabriquen preferentment a Alemanya entre 1840 i 1880. Es fabriquen amb porcellana xinesa, donant-los un aspecte il·lustrós característic. A principis del segle XIX apareixen els jocs de caràcter instructiu i es parla per primera vegada de joguines pedagògiques.

L'aparició de l'automòbil i la primera patent en 1860 porta amb si petits cotxes de metall a escala que van incorporant llums i motor elèctric. El canvi de segle s'inicia marcat per la Revolució Industrial i les Exposicions Universals, en les quals apareixen nous negocis tant per a la producció com per a la comercialització tant de jocs de tauler com de joguines infantils. A principis del segle XX apareixen per casualitat les joguines elèctriques. Joshua Lionel Cowen crea un tren elèctric com a reclam per a l'aparador de la seva botiga de joguines, però rep tantes peticions que l'atracció publicitària acaba per convertir-se en un clàssic de la indústria joguetera. En 1912 ja es fabriquen models amb enllumenat en el seu interior. És també una època d'interès i la preocupació per la higiene i els materials asèptics. Sorgeixen d'aquesta manera, ja en els anys 30, les nines fabricades en cel·luloide, pastura-cartó.

En 1948 s'aplica el plàstic per primera vegada a una nina. La revolució del plàstic permet augmentar la producció, abaratir els preus i fer-les accessibles a totes les classes socials. S'inicia l'allunyament de la ceràmica amb les joguines i amb tants altres instruments que releguen la ceràmica a altres usos. Les llars cada vegada tenen més ordenadors i a la fi dels noranta es comença a estendre l'ús d'Internet. Apareixen els primers jocs en línia. També es comencen a comercialitzar els primers jocs per a PC, entre ells Tomb Raider, noves versions de Prince of Pèrsia i Age of Empires. Les joguines continuen sent majoritàriament de plàstic, però també n'hi ha ceràmics, de fusta, de tela i altres materials, i apareixen altres electrònics, tal com el Tamagochi, a més d'una gran varietat de jocs educatius i de rol.

En l'actualitat es viu l'autèntica revolució en la història de la joguina. En els primers 20 anys del s. XXI s'han produït canvis significatius. La necessitat social de jugar s'efectua ara amb tàblets, videoconsoles, les relacions han passat del personal al virtual i la comunicació del local al global, igual que la totalitat de les relacions socials. La joguina i la ceràmica segueixen camins paral·lels encara que tots dos amb totes les transformacions, continuen formant part de les nostres vides de manera precisa des de fa més de cinc mil anys.

JOAN J. SOLER NAVARRO
Comissari.

Bibliografia:

- Diaz Plaja, Fernando. “Anotacions per a una història de la joguina”. Ed. Bruguera per a Famosa i Grup Brotons. 1974
- Gorris, José M^a. “La joguina i el joc”. Editorial Avanç. Sèrie Pedagogia. Barcelona. 1977.
- Huizinga, Johan “Homo ludens El juego y la cultura” Alianza Editorial Madrid. 1972
- Matheos, José Corredor. “El juguete en España”. Ed. Espasa Calpe. Madrid. 1989
- Sans, Joan. “Recull de joguines artesanals dels Illes Balears” Edita universitat dels Illes Balears. 2000
- Valero Escandell, José Ramón. “Paya Historia Social de una industria juguetera”. Ed. Generalitat Valenciana.

Webgrafia:

La col·lecció d'Olivia Sánchez de Terán.

<http://losjuguetesdeolivia.com/> (Consultada: (20/12/2021))

JOAN J. SOLER NAVARRO

Historiador i Crític d'Art. Editor del Canal i Revista Sinergias Art Visual i Escènic. Membre del ICOM-UNESCO. Consell Internacional de Museus. Membre del Col·legi Oficial de Llicenciats i Doctors en Filosofia, Lletres i Ciències de València, Secció Historiadors de l'Art.

J O C S D E T E R R A I F O C - A N P E C

ALICIA CORTÉS RÚIZ
AMALIA PÉREZ BORRÁS
AMPARO SANTAMARINA
ANA TOMÁS MIRALLES
ÁNGEL VIARD
ÁNGELES VELÁZQUEZ PACHECO
ANNA MARTÍ
CARMEN CARÓT
CARMEN MARCO DASÍ
CERART:
 JULIA BLASCO, VICEN GINER, AMA-
 LIA PÉREZ Y ROSA RODRÍGUEZ
CONXA ARJONA
CRISTINA ROBLES FERNÁNDEZ
DANIEL MAÑERO
DAVID SÁNCHEZ TAMBORERO
CENTRO OCUPACIONAL LA TORRE -
DOLO TORRENT:
 SARA QUILES, PAULA PILES, ALBA
 CORTÉS, Mª JOSÉ CASTILLEJO y
 JUANMA BARBERÁ
ENRIQUE ORTS Y MARIBEL SALAS
EVELYN KUIPER
ISABEL MARQUÉS GARCÍA
ISABEL PUIG SOLER

JORGE H. MORALES
JOSÉ MANUEL SIMÓN CORTÉS
JULIA DOBÓN
Mª LUISA LANZAROTE FRANCO
M^a. BELÉN BOLLO
Mª CARMEN MARTÍNEZ MARTÍNEZ
Mª CARMEN PAYÁ AVILÉS
MARCELINO COMPANY
MARIBEL MARTÍNEZ ESTESO
MARIBEL MARTINEZ y MARIBEL SALAS
MARIBEL SALAS
NORA PASTOR
NURIA IBÁÑEZ FORÉS
OSCAR DEMPERE
PEPA ALBEROLA
PEPE ROYO
PILAR MARTÍNEZ SIRVENT
PILAR VALDERRAMA
REME TOMÁS
ROSA PALAU FERRER
ROSA RODRÍGUEZ ROMERO y JULIA
BLASCO ALONSO
VICENT MAS PLÁ
VICENTE AJENJO

CARMEN PAYÁ - MERIENDA

ANA TOMÁS MIRALLES - MÓVILES EMPLATADOS

NURIA IBÁÑEZ FORÉS - SACA DEL SACO Y CUENTA UN CUENTO

CENTRO OCUPACIONAL LA TORRE - TRES EN RAYA

PILAR MARTÍNEZ SIRVENT - DA JUEGO

CAVALLET-de-MAR (monotip-ebru-oli-paper, 70x50 cm) 2021

ENRIQUE ORTS Y MARIBEL SALAS
AMIGOS ENTRAÑABLES

MARIBEL SALAS Y MARIBEL MARTÍNEZ
OSIKOKO

MARIBEL SALAS
QUIERES JUGAR CONMIGO

ISABEL PUIG
PLAYMOBIL MUSIC

REME TOMÁS MARRAHI - ESCACS

MARIBEL MARTÍNEZ ESTESO
HAIDI

Mª BELÉN BOLLO
KATY-TCUPS

NORA PASTOR
MEÑIQUE Y GAEI

CARMEN CAROT
TINC UNA NINA VESTIDA DE BLAU

ROSA RODRÍGUEZ Y JULIA BLASCO - ADAMADOS 2020

ISABEL MARQUÉS - WILMA, LA MEUA GOSSETA

ISABEL MARQUÉS - EL DIABOLO DEL DIABALE, EL DIMONI TAMBÉ JUGA

AMALIA PÉREZ BORRÁS - PUZLE

CRISTINA ROBLES - TRAGABOLAS

PEPA ALBEROLA - MI TINTIN

JULIA DOBÓN - DOMINÓ 2.1

VICENTE AJENJO - JUEGO DE INTEGRACIÓN

PEPE ROYO - ESCURADETA

CARMEN MARCO DASI - TRONQUILANDIA

ÁNGEL VIARD GALAN - MI VIDA EN JUEGO

ANNA MARTÍ - SIN MALICIA

ROSA PALAU - SIN PAUSA

MARIBEL MARTÍNEZ ESTESO
HAIDI

ALICIA CORTÉS RUIZ
TORRE DE ORDENACIÓN

DAVID SÁNCHEZ - CUBO RUBIC

JOSÉ MANUEL SIMÓN - JUEGA, SUEÑA Y CONSTRUYE 1

CERART - CROKET A CUATRO 2021

CONXA ARJONA - TRES EN RAYA

PILAR VALDERRAMA - Mª ÁNGELES MI PRIMERA MUÑECA 1

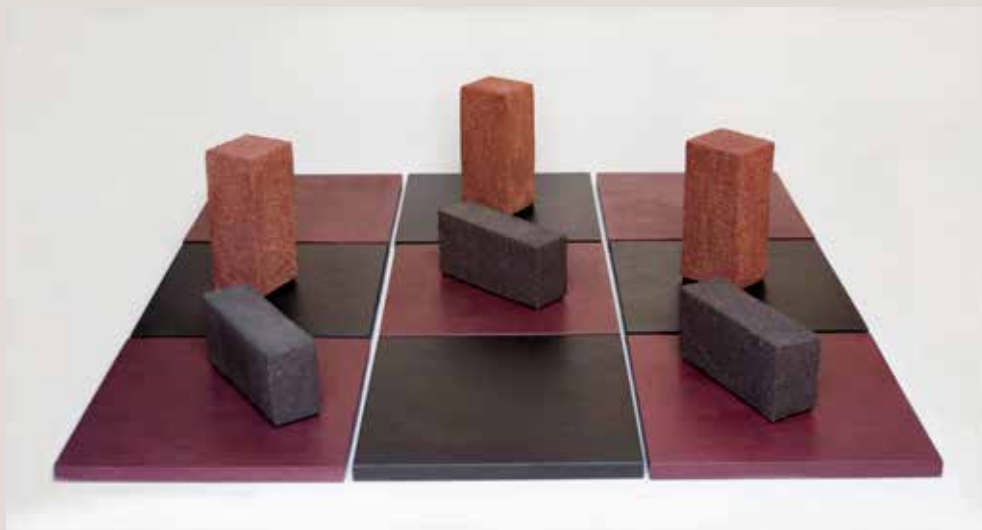
Mª CARMEN MARTÍNEZ MARTÍNEZ - 28 CUBOS

JORGE H. MORALES - HUCHA, ALCANCIA O BANCO FANTASMA

DANIEL MAÑERO - RECUERDO DE LA INFANCIA

AMPARO SANTAMARINA - MARRÓ

MARCEL·LÍ - ¡¡ALTRA VEGADA JOGANTS SOLS!!

Mª LUISA LANZAROTE - LA CASA DE LAS MUÑECAS

ÓSCAR DEMPERE - DANZA

EVELYN KUIPER - TRES EN RAYA

ÁNGEL VIARD - MI JUGUETE PREFERIDO

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE
AJUNTAMENT D'ALCOI

AJUNTAMENT D'ALCOI

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT
AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTIS

JOCs DE TERRA I FOC

ALCOI, 2 FEBRER - 31 MARÇ 2022

CASA DE CULTURA

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE

AJUNTAMENT
D'ALCOI

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT
AJUNTAMENT D'ALCOP
AJUNTAMENT D'OTIS